

108. PERJANTAINA 22. SYYSKUUTA 2000

kello 13

Päiväjärjestys**Ilmoituksia****Ulkopuolella päiväjärjestyksen**

1) Polttonesteiden hintojen alentaminen	3515
Välikysymys VK 3/2000 vp	
Äänestys	

Vaaleja

2) Ulkoasiainvaliokunnan täydennysvaali	3515

Ainoa käsittely

3) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1998	3516
Kertomus K 10/1999 vp	
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 13/2000 vp	

Mietintöjen pöydällepano

4) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus oikeuskanslerin virkatoimista ja lain noudattamista koskevista havainnoista vuodelta 1998	3524
Kertomus K 9/1999 vp	
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 12/2000 vp	
5) Hallituksen esitys Kansainvälisen työjärjestön työtilastoja koskevan yleissopimuksen nro 160 11 artiklaa koskevan varauman peruuttamisesta	3524
Hallituksen esitys HE 97/2000 vp	
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 4/2000 vp	

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Mikkola.

Nimenuoto

Nimenuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Esko Aho /kesk
 Ero Akaan-Penttilä /kok
 Eva Biaudet /r
 Jan-Erik Enestam /r
 Olli-Pekka Heinonen /kok
 Esko Helle /vas
 Susanna Huovinen /sd
 Ilkka Kanerva /kok
 Jyrki Katainen /kok
 Martti Korhonen /vas
 Ossi Korteniemi /kesk
 Irina Krohn /vihr
 Suvi Lindén /kok
 Hannes Manninen /kesk
 Hanna Markkula-Kivisilta /kok
 Olli Nepponen /kok
 Sauli Niinistö /kok
 Kalevi Olin /sd
 Aulis Ranta-Muotio /kesk
 Pekka Ravi /kok
 Juha Rehula /kesk
 Ola Rosendahl /r
 Matti Saarinen /sd
 Kimmo Sasi /kok
 Katja Syvärinen /vas
 Säde Tahvanainen /sd
 Ilkka Taipale /sd
 Lasse Virén /kok

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

22.9. edustajat
 Olli-Pekka Heinonen /kok

Martti Korhonen /vas
 Sauli Niinistö /kok
 22.—26.9. edustaja
 Jyrki Katainen /kok
 22.—30.9. edustaja
 Suvi Lindén /kok
 25. ja 26.9. edustajat
 Gunnar Jansson /r
 Johannes Leppänen /kesk
 Riitta Prusti /sd

Sairauspoissaolot

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavan ilmoituksen poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:

22.9. edustaja
 Susanna Huovinen /sd

Poissaololuvat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:

22.9. edustajat
 Ero Akaan-Penttilä /kok
 Irina Krohn /vihr
 Hannes Manninen /kesk
 Pekka Ravi /kok
 Juha Rehula /kesk
 Ilkka Taipale /sd
 Lasse Virén /kok
 22.—29.9. edustajat
 Ilkka Kanerva /kok
 Matti Saarinen /sd
 25.—29.9. edustaja
 Anni Sinnemäki /vihr

Uudet hallituksen esitykset

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tänään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot HE 120—134/2000 vp.

Kirjalliset kysymykset

Merkittään saapuneiksi vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot KK 621, 641, 644, 646, 653/2000 vp.

Erikoisvaliokuntien jäsenet

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytävät vapautusta

ulkoasiainvaliokunnan varajäsenyydestä ed. Kääriäinen ja
 talousvaliokunnan jäsenyydestä ed. Leppä.
 Puhemiesneuvosto puoltaa pyyntöjä.

Pyyntöihin suostutaan.

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että erikoisvaliokuntien täydennysvaalit toimitetaan ensi tiistaina 26 päivänä syyskuuta kello 14 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 13 §:n mukaan jätettävä keskustanksliaan viimeistään ensi tiistaina kello 11.

ULKOPUOLELLA PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ESITELTÄVÄT ASIAT:

1) Polttonesteiden hintojen alentaminen

Äänestys
 Välikysymys VK 3/2000 vp

Toinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen tehdään nyt päätös ed. Korkeaon ym. välikysymyksestä n:o 3. Keskustelu asiasta päättyi viime keskiviikkona pidetyssä täysistunnossa.

Esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi puhemies ehdotuksena työjärjestyksen 22 §:n 3 momentin mukaisen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon: "Kuultuaan vastauksen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen."

Vastoin puhemies ehdotusta on ed. Korkeaon ed. Kärkkäisen kannattamana tehnyt seuraavan ehdotuksen perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi:

"Kuultuaan hallituksen vastauksen opposition välikysymykseen polttonesteiden hintojen alentamiseksi eduskunta toteaa, että hallituksen esittämät toimenpiteet eivät ratkaise kuorma-autotalan kriisiä, eivät tuo minkäänlaista helpotusta muiden polttoaineiden hinnannoususta kärsivien elinkeinojen tilanteeseen eivätkä lievennä muun muassa tuloratkaisun uhkaksi nousseita inflaatiopaineita, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

Selonteko hyväksytään.

Äänestys ja päätös:

Puhemies ehdotus "jaa", ed. Korkeaon ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 110 jaa- ja 56 ei-ääntä; poissa 33. (Ään. 1) (Liite 1, s. 3525)

Eduskunta on hyväksynyt puhemies ehdotuksen ja siirtyy päiväjärjestykseen.

Asia on loppuun käsitelty.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

2) Ulkoasiainvaliokunnan täydennysvaali

Vaaleja

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksen 2) asiana on ulkoasiainvaliokunnan täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 8 ja 13 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa on valiokunnan jäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen.

nen ja että ulkoasiainvaliokunnan jäseneksi on tullut valituksi ehdokaslistan mukaisesti ed. Lax.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1998

Ainoa käsittely
Kertomus K 10/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 13/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 13.

Merkittään pöytäkirjaan, että asiaa käsiteltäessä on läsnä myös eduskunnan oikeusasiamies Lauri Lehtimaja.

Keskustelu:

¹ **Riitta Prusti /sd:** Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta on antanut mietinnön eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksesta vuodelta 1998. Mietinnössä käsitellään kertomuksen jaksoa perus- ja ihmisoikeuksista sekä telekuuntelun, televalvonnan ja teknisen kuuntelun käytöstä. Perusoikeusudistuksen voimaantumisen jälkeen oikeusasiamiehen vuosittaiseen kertomukseen on otettu jakso näistä asioista. Perustuslakivaliokunta ei ole kertomusta käsitellessään erikseen arvioinut oikeusasiamiehen yksittäisiä ratkaisuja ja kannanottoja. (Hälinää)

Toinen varapuhemies: Ed. Prusti, pieni hetki, anteeksi. Hyvät edustajat, pyydän, että istuntosalissa vallitsee kohtuullinen hiljaisuus, joten keskustelut salin ulkopuolella tai asettumista paikoilleen. Pyydän tätä. Ed. Prusti jatkaa.

Puhuja: Kiitos, puhemies.

Perustuslakivaliokunta koskettelee mietinnössä oikeusasiamiehen ratkaisusta tiedottamista ja kertomuksen kehittämistä. Valiokunnan mielestä tietoverkossa julkistamisen tulisi olla säännönmukainen tapa tiedottaa yksittäisistä ratkaisuksista ja kannanotoista.

Kertomuksen sisällön osalta valiokunta katsoo, että vuosikertomuksen asiasisällön painopisteen olisi perusteltua olla tapauselostusten sijasta yleisissä ja periaatteellisesti tärkeissä kysymyksissä. Yleisessä puheenvuorossa oikeusasia-

miehen on mahdollista vapaasti esittää käsityksiä esimerkiksi mahdollisesti havaituista yleisistä tai toistuvista puutteista ja kiinnittää eduskunnan huomiota korjaamista vaativiin seikkoihin.

Toinen varapuhemies: Huomaatan vielä arvoisille edustajille, että nyt pyydän todella istuntosalin selvästi hiljaisempaa menoa.

² **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Kuten ed. Prusti totesi, perustuslakivaliokunta on antanut mietintönsä eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksesta vuodelta 98. Kyseisessä mietinnössä on pohdittu perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia. Niiltä osin en kommentoi perustuslakivaliokunnan mietintöä. Mutta olisin ottanut yleisesti esiin muutamia havaintoja, mihin ehkä kentältä saatujen kirjeitten perusteella ja tekemieni kantelujen perusteella on aihetta kiinnittää huomiota, kun eduskunnan oikeusasiamies itsekin on paikalla.

Yksi asia on tietysti se, kuinka pitkään asiat ovat vireillä. (Ed. Stenius-Kaukonen: Liian pitkään!) — Aivan, ed. Stenius-Kaukonen, varmasti liian pitkään. — Mutta ymmärrän, että siihen eduskunnan oikeusasiamiehen itsensä on aika vaikea puuttua, koska meidän pitäisi antaa joka tapauksessa riittävät resurssit ja uskon, että ohjaus on asianomaisessa virastossa asiallisesti hoidettu. Kun katselee henkilöluetteloa, sinne on tilapäisesti määrätty tehtäviin ja saatu jonkin verran henkilökuntaa lisättyäkin, mutta siitä huolimatta tuntuu siltä, että joissakin tilanteissa myös eduskunnan oikeusasiamiehen toimistossa asiat viipyvät sängen pitkään. Itsellänikin on siellä eräs kantelu, joka pohjautuu kyllä oikeuskanslerin päätökseen, ollut jo huomattavasti yli keskiarvon.

On eräs asia, johon itse haluaisin kiinnittää huomiota ja josta on aikaisemminkin puhuttu, ja varmasti ed. Stenius-Kaukonen on niihin asioihin perehtynyt vielä enemmän kuin minä itse. (Ed. Stenius-Kaukonen: Hylättyihin eläkehakemuksiin!) — Hylättyihin eläkehakemuksiin ja muihin vastaaviin. — Nytkin on pöydälläni pari, joista pitäisi tehdä valitus. Tuntuu oudolta se, että viranomaistaho tekee päätöksen sellaisten lausuntojen perusteella, että kyseistä henkilöä ei ole koskaan nähtykään. Hoitava lääkäri, niin kuin juuri nyt pöydälläni olevassa tapauksessa, on hoitanut henkilöä 20 vuotta. Näitä päätöksiä on

ollut niin vuonna 1998, jota kertomus koskee, kuin sitä ennen ja myös sen jälkeen.

Moni edustaja on ottanut tämän asian esille. Vuosi sitten, kun käsiteltiin eduskunnan oikeusasiamiehen kertomusta, otin esille eduskunnan oikeusasiamiehen toimiston päätöksen tekemääni kanteluun, jossa todettiin, että eduskunnan oikeusasiamiehellä ei ole mahdollisuuksia arvioida, minkälainen on jonkun työkyvyttömyysaste jne. Kun ovat erityisasiantuntijalääkärit antaneet oman lausuntonsa, joista ed. Kokkonen varmasti tietää vielä enemmän kuin minä, tuntuu oudolta, että sellainen henkilö, joka ikään ei ole nähnyt, tekee tällaisen lausunnon ja siitä tehdään päätös sen mukaisesti. Itse tunnen muutamia henkilöitä, jotka olen tavannut, ja ei voi todeta muuta kuin sen, että ei henkilöistä ole enää työhön. Mutta siitä huolimatta tehdään toisen suuntaisia päätöksiä.

Toivoisin, että eduskunnan oikeusasiamies vielä uudelleen asiaa pohtisi tai antaisi jotain selvästä ohjeistusta. Tässähän viranomaiset eivät ole syyllistyneet lain rikkomiseen, koska lainsäädäntö on ymmärtääkseni sen verran väljä, että se voidaan tehdä näin, mutta ainakin talonpoikaisjärjellä ajateltuna ne tuntuvat täysin kohtuuttomilta.

Toinen asia, johon perustuslakivaliokunnan kertomuksessa on puututtu, on apulaisoikeusasiamies Paunion esiin ottamat asiat. Niihin voisi todeta, osittain mietintöön yhtyen, että nimenomaan vammaispalvelulain soveltaminen kunnissa on retuperällä. Siellä vedotaan vain, että talousarviossa ei ole varattu riittäviä varoja ja niitä ei voida toteuttaa. Mielestäni se ei ole mikään syy. Silloin kunnan täytyy hoitaa rahaa jollakin muulla tavoin, jos valtiovalta kerran on säätänyt sellaiset lait. Minun ymmärtääkseni lakeja pitäisi noudattaa eikä voida vedota siihen, että kunnalla ei ole varaa hoitaa asioita. Tämä on viime aikoina työllistännyt ainakin minua ja uskon, että monta muutakin kansanedustajaa vuosien varrella ja aina toistuvasti.

Osittain samaan liittyy vanhustenhoito. Vedotaan siihen, että ei ole varoja. Vaikka meillä on voimassa oleva lainsäädäntö, on uusi perustuslaki jne., toivoisin, että kun eduskunnan oikeusasiamiehen virasto suorittaa tarkastuksia, joko apulaisoikeusasiamiesten toimesta tai oikeusasiamies itse, tällaiset asiat kannattaisi ottaa esille ja kiinnittää niihin vakavaa huomiota ja selvittää perusteellisesti jokin asia yksittäisenä tapauk-

sena, koska kuulee niin paljon ammatti-ihmistenkin kertomana, kuinka vaikeaa on toimia, kun tiedetään, että kunta työnantajana ei pysty palkkaamaan lisää henkilöstöä ja sen kautta tulee kierre päälle.

Perustuslakivaliokunnalle ja sen uudelle puheenjohtajalle esittäisin toivomuksen, että kun nyt käsittelette vuoden 99 kertomusta, voisitte ottaa jonkin yksittäisen tapauksen, voisi olla jopa sellainen tapaus, niitä varmasti on, jotka ovat mielenkiintoisia ja joissa on päätös "ei anna aiheutta", koska tällaisista päätöksistä tulee hyvin paljon viestejä. Itsekin olen joihinkin ollut hieman tyytymätön ja lähettänyt jopa tässä pari viikkoa sitten eduskunnan oikeusasiamiehelle tarkistuksen siitä päätöksestä, joka oli tehty, koska minun mielestäni silloin, kun eduskunnan oikeusasiamiehen toimisto tekee päätöksiä ja arvostelee esimerkiksi oikeusasteita siitä, että päätöksiä ei ole perusteltu riittävästi — tämä ei kosketa eduskunnan oikeusasiamiestä, vaan erästä apulaisoikeusasiamiestä — niin kyllä minun mielestäni silloin, kun päätös ei anna aiheutta, voidaan perustella voimassa olevien säännösten mukaan, minkä takia päädyttiin siihen, koska kantelukirjelmässä on yksityiskohtaisesti esitetty ne moitteet, mistä on lähdetty liikkeelle. Jos eduskunnan oikeusasiamiehen toimisto ykskantaan toteaa "ei anna aiheutta", niin minun mielestäni olisi loogista, että hieman edes kerrottaisiin, onko se lainsäädäntö enää edes voimassa sitten, joka ei enää anna aiheutta.

³ **Paula Kokkonen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vistbacka mainitsi minun nimeni ja totesi lääkärinlausunnoista jälleen kerran asian, josta täällä on moneen kertaan taitettu peistä. Hän totesi, että lääkäri näkemättä potilasta pelkästään papereitten perusteella tulee toiseen johtopäätökseen kuin potilasta hoitanut lääkäri. Olen yrittänyt kertoa ja kerron jälleen kerran sen, että lääkärin, joka tutkii potilaan, pitää pystyä viestittämään verbaalisin keinoin potilaan tila toiselle lääkärille, joka papereitten perusteella tekee johtopäätöksen, sillä tavalla, että papereitten perusteella johtopäätöksensä tekevä lääkäri päätyy samaan tulokseen kuin alun perin potilaan tutkinut lääkäri. Ei tässä välttämättä ole ristiriitaa, koska niin kuin eräs korkeimman hallinto-oikeuden jäsen kerran kauniisti mainitsi, lääkärit ovat joskus tilannevaikutusalttiita eivät-

kä pysty potilaalleen sanomaan, että et sinä näillä asiakirjoilla vielä eläkkeelle pääse.

4 Pertti Mäki-Hakola /kok (vastauspuheen- vuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä tapauksessa minä kyllä joudun vahventamaan ed. Vistbackan käsityksen asiasta. Olen törmännyt ihan samantilaisiin tilanteisiin kuin ed. Vistbacka. Minulla on parasta aikaakin työn alla eräs potilastapaus, jossa on seitsemän asiantuntijalääkärin lausunnot lähtien neurologista ja ortopedista, ja vakuutuslaitoksen lääkärille, joka on todella tehnyt päätöksen potilasta näkemättä, on viestitetty moneen otteeseen ja monella suulla, mistä on kysymys. Siitä huolimatta päätös on kielteinen ja todetaan vain lakonisesti, että on vielä monta hyvää työvuotta edessä, vaikka kyseinen henkilö on täysin työkyvyttömässä tilassa. Kyllä minä myöskin vahventaisin tätä ja pyytäisin todella myöskin, että kun tämä sama asia on jatkuvasti esillä, niin tämä perusteellisesti selvitettäisiin ja katsottaisiin. Jos on yhdestä tai kahdesta lääkäristä kysymys ja hoitavasta lääkäristä kysymys, siinä saattaa olla tilanne sellainen, että siinä on potilaan ja lääkärin suhde sen tyyppinen, ettei pystytä sanomaan. Mutta jos seitsemän eri lääkäriä, nimenomaan alansa asiantuntijoita, antavat saman tyyppisen lausunnon, niin kyllä silloin on jossakin jotakin mättää.

Ymmärrän ed. Paula Kokkosen mielipiteen ihan täysin, jos se todella pelaisi näin. Mutta valitettavasti tämä ei pelaa niin kuin ed. Kokkonen esitti. Silloin asia olisi kunnossa, jos todella päätökset tehtäisiin tällä tavalla, mutta kyllä minä näen tässä erittäin suurta korjaamisen varaa.

5 Matti Kangas /vas (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vakuutusyhtiöitten asiantuntijalääkärit tekevät todellista etätöitä. Näkemättä ja olematta yhteydessä ihmiseen he tekevät heitä koskevia eläkepäätöksiä, ja ne ovat usein hylkypäätöksiä. Myös minulle tulee valituksia näistä usein. Hylkypäätöksiä tehdään aika usein ihmisiä hoitavien lääkärin lausuntojen vastaisesti. Tämä on suuri ongelma suomessa. Tähän minusta eduskunnan pitäisi puuttua. Tämä sotii ihmisten oikeuskäsitystä vastaan.

6 Raimo Vistbacka /ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti on niin kuin ed. Kokkonen sanoi, että pitäisi pystyä verbaalisesti ilmaisemaan selvästi tilanne vakuutusyhtiölle tai

mikä instanssi se nyt onkaan, joka näitä käsittelee. Esimerkiksi autoveron palautuksessa se on Valtiokonttori jne.

Minulle on jäänyt sellainen käsitys, että etätöitä tekevät lääkärit näissä viranomaistahoissa eivät tunne sen työn kuvaa, mitä tämä ihminen on tehnyt. Minulle on jäänyt se käsitys, että kun eräässä tapauksessa oli kyse lomittajasta, niin ei ymmärretty ollenkaan, kuinka raskasta se työ voi olla, mitä kaikkea siellä pitää nostaa, kun selkä oli ihan kaikkien lääkärinlausuntojen mukaan epäkunnossa. Minun mielestäni sielläkin pitäisi hieman pohtia.

7 Juha Karpio /kok: Arvoisa puhemies! Toki allekirjoittaneellakin on kokemuksia siitä, kuinka yksityisiä henkilöitä hoitavien lääkäreiden ja vakuutusyhtiöiden lääkäreiden lausunnot ovat jyrkässä ristiriidassa. Mutta en nyt tässä tapauksessa puutu tähän seikkaan, vaan käsittelem oikeusasiamiehen toimistoon tulleita kanteluita, joissa oikeusasiamiehen toimiston aika pääasiasa meneekin.

Kun katsotaan niitä lukumääriä, minkä verran näitä kanteluja tulee, näyttää siltä, että ne ovat vuosittain aika paljon vakiona. Ongelmaksi on muodostunut se, että yli vuoden vanhojen kanteluiden lukumäärä on kuitenkin lisääntymässä. Vaarana tietysti tässä tapauksessa on, että kansalainen voisi menettää myöskin tärkeitä määrärajoja odotellessaan oikeusasiamiehen ratkaisuja. Olisikin hyvä tietää, onko näin todellisuudessa tapahtunut ja onko kansalaisille tietämättömyydestä aiheutunut vahinkoa. Toisaalta on myös ymmärrettävää, ettei aina paluupostissa ole mahdollista saada vastausta ongelmaansa, siksi monimutkaista myöskin ihmisten asioitten ratkaiseminen voi olla.

Aikanani jouduin hyvinkin tarkkaan seuraamaan kansalaisten huolia ja minkälaisista asioista kanteluita tehtiin. On todettava, että pääkohde on ollut epäily virkamiehen puolueettomuudesta ja se, mihin toimenpiteisiin ja töihin virkamies työnsä ohella ja työn ulkopuolella voi osallistua.

Myös oikeusasiamies esipuheessaan pohdiskelee tuomarin osallistumista kunnallispolitiikkaan, virkamiehen asemaa pankin johtokunnissa samoin kuin virkamiesten, vaikkapa juristien, sivutoimia. Kuitenkin kanteluista hyvin harvat todetaan aiheellisiksi. Korkeintaan vain joka kymmenes johtaa jatkotoimenpiteisiin. Voitaneenkin todeta, että oikeusasiamiehen työstä vie huo-

mattavan osan niin sanottujen ammatikseen kanteluita tekevien henkilöiden kanteluiden tutkiminen, jotka siis vain harvoin johtavat enempiin toimenpiteisiin.

Kun olen silmäillyt oikeusasiamiehen kertomuksia viime vuosilta, ne painottuvat eri asioihin eli ihmiset kokevat tulleen väärin kohdelluiksi milloin mistäkin asiasta. Muutama vuosi sitten oli pankkikriisi ajankohtainen, seuraavana vuonna korkeimman oikeuden virkamiesten puolueettomuus. Nyt taas oikeusasiamies pohtii, kuten jo totesin, virkamiesten puolueettomuutta ja ennen kaikkea mahdollisuuksia tehdä sivutöitä. Varmaa myös on, etteivät virkamiehet, jotka ovat kantelun kohteeksi joutuneet, välttämättä hyväksy sitä kantaa, minkä oikeusasiamies on perustelluissaan ottanut. Hoitihan esimerkiksi vanhaan aikaan paikkakunnan lainhuudot paikallinen nimismies tai vaikkapa henkikirjoittaja, mistä myös minulla on omakohtaisia kokemuksia.

Oikeusasiamies suhtautuu varauksellisesti tällaiseen toimintaan, jolloin voidaan myös oikeutetusti kysyä, pitäisikö virkamiehen omalla vapaa-ajallaan kieltäytyä kaikesta tällaisesta toiminnasta. Voidaan esittää myöskin näkökohta, että virkamiehen omalla vapaa-ajalla tehty työ lisää hänen ammattitaitoaan, ilman että puolueettomuus virkamiehenä siitä mitenkään kärsisi.

⁸ **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Oikeusasiamiehen toimisto on tärkeä instanssi kansalaisten oikeusturvan kannalta. Kun katson valtiokunnan kannanottoa, täältä voi lukea, että kertomusvuonna käsiteltäviksi tulleiden asioiden määrä oli lähes sama kuin edellisvuonna, mutta ruuhkaa tuntuu toimistossa olevan, koska ratkaisemattomien asioiden määrä on kuitenkin ollut vuoden lopussa edellistä suurempi. Tämä kertoo tietysti myös jostakin eli siitä, että asiat ovat monimutkaisia ja että niihin perehdytään kunnolla. Tämä kunnolla perehtyminen on tietenkin hyvä asia.

Eniten varmasti yksittäisille kansanedustajille palautetta tulee eläkevalituksista, ja toinen suuri yksittäinen ryhmä on vammaispalvelulain ongelmat. Olenkin tyytyväinen siihen, että apulaisoikeusasiamies Riitta-Leena Paunio on perehtynyt näihin asioihin ja hän käy myös julkista keskustelua näistä asioista hyvin voimakkaasti.

Tässä yhteydessä pitää miettiä, onko kunnan talous peruste hoitaa tai olla hoitamatta kansalaisten perusoikeuksia samalla, kun kunta käyt-

tää rahaa kuitenkin sellaisiin tarkoituksiin, joita ei ole laissa erikseen määrätty. Miten sitten pitäisi arvioida, voiko tällainen peruste olla? Kuulin esimerkiksi eräältä näkövammaiselta, että kun hän oli ottanut yhteyttä lääninhallitukseen ja kysynyt, miten voi olla, että kunta tekee tällaisen päätöksen, lääninhallituksesta oli vastattu, että kyseisen kunnan taloudellinen tilanne on erittäin vaikea. Mielestäni sellainen vastaus ei vammaispalvelulain hengen mukaisesti voi olla oikea, kun kuitenkin rahaa käytetään koko ajan muihin tarkoituksiin. Pitäisikö tehdä niin, että subjektiivisiin oikeuksiin ja lailla määriteltyihin oikeuksiin pitäisi aina ensimmäiseksi esimerkiksi kuntien budjetissa osoittaa määrätty raha ja sen jälkeen katsotaan, mitä muihin jää? Mutta näinhän budjetit ei rakenneta tällä hetkellä kunnissa, vaan raami annetaan esimerkiksi perusturvalautakunnalle, minkä jälkeen perusturvalautakunta yrittää etsiä kohteet, mihin rahaa pystytään käyttämään.

Kun tätä palautetta koko ajan tulee näin paljon, pitäisi ehkä meidän eduskunnassa arvioida uudestaan nimenomaan perusoikeuksien ja kuntien itsemääräämisoikeuden keskinäinen suhde, kumpi näistä on voimakkaampi ja millä tavalla kansalaisten perusoikeuksia voitaisiin vahvistaa. En usko, että kukaan haluaa palata entiseen normijärjestelmään, joka oli voimassa ennen vuotta 1993, mutta varmasti löytyy sellaisia ratkaisuja, joilla voidaan hienovaraisesti tähän asiaan puuttua, kun on tilanteita esimerkiksi lasten ja nuorten psykiatrisessa hoidossa, myös vanhusten hoidossa ja vammaispalveluissa, joissa lähestulkoon kaikissa kunnissa on ongelmia, eli ne eivät ole yksittäisten kuntien ongelmia.

Vielä toiseen asiaan hiukan. Oikeusasiamiehen toimisto otti äskettäin eräältä paikkakunnalta tutkittavakseen jutun lehtiartikkelin perusteella oma-aloitteisesti. Mielestäni tämä oli erittäin hyvä asia sen vuoksi, että on monia sellaisia ihmisiä, joilla ei ole kykyä tai mahdollisuutta tai joilla ei ole omaisia tai ketään sellaista asiamiestä, joka voisi hoitaa kantelun. Tässäkin tapauksessa oli kysymys holhoustapauksesta. Pidän tavasta, millä oikeusasiamiehen toimisto on aktiivinen.

Kun päästään asioiden ruuhkautumistilanteeseen, kun asiat ovat monimutkaisia ja vievät kauan aikaa käsitellä, pitäisi kysyä, mikä on toisten valvovien organisaatioiden rooli. Mikä on esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön alaisen

perusturvalautakunnan rooli? Jos perusturvalautakunta toimisi toisella tavoin, sanotaan nyt näin, voisi olla, että oikeusasiamiehen toimistoon ei tulisi enää niin paljon valituksia. Samoin on lääninhallitusten rooli. Pitäisikö meidän mieltä lainsäädäntöä sillä tavalla, että nämä voisivat puuttua asioihin aikaisemmin ja oikeusasiamiehen toimistoon tulisi enemmän periaatteellisia kysymyksiä, niin että ikään kuin tällaisissa joka-päiväisissä asioissa ei niin paljon tarvitsisi vaivata oikeusasiamiehen toimistoa?

Näitä mietteitä oli minulla tästä asiasta.

9 Risto Kuisma /rem: Arvoisa puhemies! Itse olisin ihan lyhyesti kiinnittänyt huomiota tuttuihin asioihin. Tarkoitin sillä sitä, mitä menneinä vuosinakin olen tässä yhteydessä lausunut. Ehkä vähän yritän löytää joitakin uusiakin näkökulmia. Lähinnä itse näihin asioihin törmään tietysti oikeusasiamiehen kertomuksen yhteydessä, mutta erityisesti kansalaisten yhteydenottojen kautta. Voisi sanoa, että melkein päivittäin tulee yhteydenottoja, jotka koskettelevat sitä asiapiiriä, joka kuuluu eduskunnan oikeusasiamiehelle, tai joissa suoranaisesti ilmaistaan tyytymättömyyttä oikeusasiamiehen toimintaan. Tässähän ei ole siinä mitään uutta.

Tietysti on myös selvää, niin kuin täällä joku sanoi, että vaikka kanteluja on paljon, asioita paljon, yhteydenottoja paljon, niin ehkä se kansalaisten joukko, joka yhteydenottoja ottaa, on huomattavasti suppeampi eli samoja henkilöitä on asialla. He syystä tai toisesta kokevat, että heitä on väärin kohdeltu, ovat tavallaan siitä katkeoituneet ja saaneet motiivia toimintaan. Mutta aina tulee mieleen kysymys, missä virhe on tapahtunut tai missä on se lähtökohta, että näinkin paljon tyytymättömiä kansalaisia on.

On tietysti ymmärrettävää, että jos oikeusasiamiehen tai jonkin muun viranomaisen ratkaisu ei ole itselle mieluinen, niin helposti sitten kohdistuu kielteisiä tunteita tätä viranomaista tai henkilöä kohtaan, eikä ymmärretä, että kenties itse asiassa ei olekaan mistään virheestä kysymys. Varmasti jokainen meistä kansanedustajista, niistä jotka yrittävät näitä ihmisiä auttaa, on kokenut myös sen, että kun ei pysty auttamaan, ne kielteiset tunteet kohdistuvat myös kansanedustajaan. Sanotaan, että et sinä yritäkään auttaa, et sinä välitä ihmisistä ja olet samanlainen kuin se ja se viranomainen. Tämä tietysti tekee työn epäkiitosiksi. Olettais, että varmaan oikeusasiamiehen

toimistossa tai Oikeuskanslerinvirastossa tämä työ on vielä paljon epäkiitollisempaa ja palaute vielä rajumpaa ja tuntuu vielä epäoikeudenmukaisemmalta, mitä me kansanedustajat kohtaamme.

Mutta joka tapauksessa ainahan siellä takana on joitain syitä, ja niihin meidän pitäisi pystyä ehkä vielä paremmin puuttumaan. Ehkä vielä enemmän pitäisi pystyä tiedottamaan ja saada ihmisille ymmärrystä niistä ratkaisuista, siis selko kieltä yksittäisissä tapauksissa, minkä takia siinä ei voida mitään tehdä. Tietysti asiat ovat monimutkaisia ja tavallisella kansalaisella, joka omassa asiassaan esiintyy eikä ole juristi ja jolla ei aina kovin paljon muutakaan teoreettista tietoa ole, on monta kertaa vaikeuksia ymmärtää, miten se asia nyt näin meni, ettei tässä mitään virettä mikään viranomainen ole tehnyt.

Itse näen ehkä hieman poiketen perustuslakivaliokunnan mietinnöstä, että kyllä minusta eduskunnan oikeusasiamiehen ja -toimiston päätehtävänä täytyy ylivoimaisesti olla yksityisten kansalaisten kantelujen ratkaiseminen. Sitten yleiset asiat, niin kyllähän niihin eduskunta itse pystyy suoraan ottamaan kantaa ja puuttumaan. Mutta sen sijaan yksityisen kansanedustajan mahdollisuudet puuttua yksityisiin tapauksiin ovat hyvin vähäiset, vaikka sitäkin paljon tehdään ja yritetään. Mutta siinä ei aika riitä eivätkä resurssit eikä varmasti aina ammattitaito-kaan. Se on loputon työsarja.

Sen sijaan olen ajatellut, olisiko jollain tavalla mahdollista lähentää eduskunnan oikeusasiamiestä ja hänen virastoaan ja eduskuntaa sen takia, että nythän tietysti tämä yhteys kulkee perustuslakivaliokunnan kautta. Itsekin olin edellisellä kaudella perustuslakivaliokunnan jäsen, joten tiedän, miten asiat siellä käsitellään. Siellä on paljon muita tehtäviä, ja vaikka jonkin verran aikaa tähän kertomukseen käytetään, niin helposti voisi ajatella, että pitäisi vielä enemmän käyttää aikaa ja perehtyä ihan esimerkinomaisesti yksityisten kanteluiden ratkaisuihin. Se ei saata olla tulevaisuudessakaan mahdollista perustuslakivaliokunnan muun työmäärän takia.

Voisi varmasti mieltä jotakin kansanedustajista koostuvaa elintä. Tietysti tulee mieleen perustuslakivaliokunnan jokin jaosto, joka perehtyisi asioihin, mutta siinäkin voi olla esteenä resurssipula. Mutta jollain tavalla voitaisiin ehkä kytkeä kansanedustaja vaikka epävirallisesti tähän oikeusasiamiehen tehtävän arviointiin, tai

miksi sitä kutsutaan. Se saattaisi tuoda jotakin lisäarvoa, ja ehkä ainakin eduskunta, jolla tarkoitetaan kansanedustajia, olisi paremmin perillä siitä työstä.

Omasta mielestäni, kuten olen aikaisemmin sanonut, myös resurssija tarvittaisiin lisää. Minusta esimerkiksi tutkijavoimia oikeusasiamiehen virastolle pitäisi antaa enemmän, koska nythän tietysti hyvin paljon kanteluissa joudutaan lähes yksinomaan turvautumaan siihen, mitä viranomaiset itse, eli kantelun kohteet, kertovat, ja muunlaiseen tutkimiseen ei ole juuri mahdollisuuksia. Vaikka varmasti mitään erillisiä tutkijavirastoja ei kannata perustaa, niin jonkin verran enemmän pitäisi olla mahdollisuuksia tehdä uutta, riippumatonta tutkimusta. Ehkä sekin, tällainen riippumaton, puolueeton uusi tutkiminen, omalta osaltaan sitten, vaikkei johtaisi merkittävästi parempiin tuloksiin, voisi kansalaisten kannalta antaa lisää uskottavuutta oikeusasiamiehen päätöksille. Sinänsähän nämä ongelmat, joista itsekin puhuin ja jotka viranomaisia kohtaavat, ovat yhteisiä sekä eduskunnan oikeusasiamiehelle että Oikeuskanslerinvirastolle. Eivätkä kansalaiset useinkaan ymmärrä edes eroa, tai kun he puhuvat, niin eivät he edes kunnolla yksilöi, kumpaan virastoon se kohdistuu.

Kaiken kaikkiaan en epäile, etteikö oikeusasiamiehen toimesta parasta niillä resurssilla, joita on käytettävissä, yritetä, mutta jollain tavalla tämä tulos, jos sitä mitataan kansalaisten tyytyväisyydellä — tai sanotaan, että toisaalta näitä tyytymättömiä on mielestäni liian paljon. Jotain kannattaisi yrittää, uutta tai parempaa tai vähintään lisätä resurssija, jotta tämä tyytymättömyys yhteiskunnan laillisuusvalvontaan vähenisi. Tietysti jossain aina tulee väistämättä mieleen, että tässä nykyisessä tilanteessa siinä valossa, kun itse kohtaa näitä tyytymättömiä kansalaisia joko puhelimesta, suoraan henkilökohtaisesti, kirjeissä tai sähköpostin välityksellä, tyytymättömyys on liian suurta ja sen heijastusvaikutukset liian suuria. Mielestäni tässä suhteessa eduskunnan ja eduskunnan oikeusasiamiehen kannattaisi vielä yrittää parantaa tilannetta.

¹⁰ **Antero Kekkonen /sd** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta ihan tähän alkuun on hyvä muistaa ja muistuttaa, että oikeusasiamiehen virasto toimii hyvin. Se on tärkeä kanava. Sen arvo on tunnustettu yleisesti hyvin laajalti.

Mutta miksi pyysin tämän vastauspuheenvuoron, herra puhemies, oli se, kun ed. Kuisma pohdiskeli, olisiko mahdollista lähentää oikeusasiamiestä ja eduskuntaa eli kytkeä eduskunta vielä enemmän oikeusasiamiehen toimeen. Se ensikuulemalla vaikuttaa ihan järkevältä esitykseltä, mutta heti perään tulee epäily, ja se epäily on se, veisikö sellainen kytkös liikaa yleisestä yksityiseen tämän talon työskentelyä noin kokonaisuudessaan. Kun mielestäni tämän talon pulma jo nyt on hiukan se, että täällä näprätään yksittäisillä, pienillä asioilla silloin, kun pitäisi hallita jonkinlaisia kokonaisuuksia. Enkä oikein kaipaa sellaisia instituutioita, jotka tätä kehitystä vielä veisivät tähän mielestäni huonoon suuntaan.

¹¹ **Paula Kokkonen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn siihen, mitä ed. Kekkonen jo lausui, ja totean lisäksi sen, että kun ed. Kuisma totesi, että turhautumista tapahtuu, kun ei saa itselleen myönteistä ratkaisua, niin kannattaa muistaa, että eduskunnan oikeusasiamies on yleensä siinä tilanteessa, että on olemassa kaksi osapuolta, vastapuolet, ja kun asian ratkaisee jomman kumman hyväksi, niin pääsääntöisesti toinen osapuoli on tyytymätön, eli ei tältä tyytymättömyydeltä voi missään olosuhteissa välttyä.

¹² **Eduskunnan oikeusasiamies Lauri Lehtimaja:** Arvoisa puhemies! Haluaisin ihan lyhyesti vastata eräisiin asioihin, joita tässä on tullut esille.

Ensinnäkin nämä käsittelyajat. Tämä on asia, josta myös itse olen kantanut suurta huolta, ja on hyvä, että siitä jatkuvasti keskustellaan ja sitä pidetään esillä. Käsiteltävänä oleva kertomus vuodelta 98 koskee pääasiallisesti vielä sitä aikaa, jolloin toista apulaisoikeusasiamiestä ei ollut ja nämä murheellisen pitkät käsittelyajat kertovat juuri siitä, että tarvittiin lisää ratkaisijatyövoimaa. Voin ilokseni todeta, että vuonna 99 ja myös tänä vuonna kehitys on kulkenut parempaan suuntaan, koska nyt toisen apulaisoikeusasiamiehen virka ja sen tuoma lisäpanos on alkanut purra. Tällä hetkellä käsittelyajat ovat sen verran parantuneet, että on jo aihetta varovaiseen optimismiin.

Käsittelyaika sinänsä ei aritmeettisena keskiarvona kerro koko totuutta oikeusasiamiehen työstä, koska käsiteltävät asiat ovat hyvin erilaisia. Kukin asia sekä sen vaatima käsittelyjärjes-

tyt ja kiireellisyysjärjestys arvioidaan tapauskohtaisesti. Jos on kysymys juoksemassa olevista määräajoista, mihin ed. Karpio viittasi, kyllä asiassa toimitaan hyvinkin nopeasti. Ensimmäinen tehtävä on tarkistaa, että ei ole kulumassa mitään määräaikaa, josta pitäisi kantaa huolta, ja ettei kansalainen joudu tämän takia kärsimään oikeuden menetystä. Mutta muutenkin asiat ovat hyvin erilaisia ja jokaisessa tapauksessa pyritään arvioimaan juuri sen tapauksen vaatima reagointinopeus.

En halua mitenkään mollata oikeusasiamiehen asiakkaita ja kantelijoita, mutta totuuden nimessä on mainittava, että on myös sellaisia kantelijoita, joille on jo kertaalleen tai moneenkin kertaan vastattu ja selostettu, minkä takia hänen asiassaan ei ole mitään tehtävissä. Eräät kantelijat ovat ottaneet tavakseen lähettää välittömästi uusia kanteluja ja ilmaista siten tyytymättömyytensä. Nämä myös kirjataan uusina kanteluina, mikä heijastuu meidän tilastoissamme: uudistetut kantelut heikentävät sekä toimenpidetilastoja että käsittelyaikatilastoja.

On myös paljon yhteydenottoja Internetin kautta sekä puhelimitse ja faksilla, tiedusteluja ja myös toimenpidepyyntöjä, joita ei edes erikseen kirjata kanteluiksi nimenomaan sen takia, että niihin voitaisiin välittömästi reagoida. Päivittäin tulee yhteydenottoja, jotka antavat aiheita ottaa meiltä kansliasta suoraan yhteyksiä esimerkiksi poliisiviranomaisiin tai muualle. Tällä tavalla saadaan pyörät pyörimään jossakin asiassa, jossa viranomaiset muutoin saattaisivat olla nihkeitä toimimaan. Tämänkin on mielestäni yksi arvokas työmuoto, joka ei valitettavasti näy kantelutilastoissamme.

Ehkä kehitys on muutoinkin menossa siihen suuntaan, että Internet ja sähköposti vaativat siirtymistä on line -keskusteluun eli reaaliajassa vastaamiseen. Näihin haasteisiin pyritään myös oikeusasiamiehen kansliassa vastaamaan. Mutta kirjallisten kanteluiden käsittely on tietysti oma asiansa. Siitä, mitä täällä on sanottu käsittelyajoista, otetaan kyllä tarkka vaari ja järjestelmää pyritään kehittämään.

¹³ **Juha Karpio /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun puheenvuorossani totesin, että yli vuoden käsiteltävänä olevien kanteluiden määrä on lisääntynyt, niin todellakin siinä esitin huolen, onko vaarassa, että tietyt määräajat menevät umpeen. Oikeusasiamiehen vas-

taus oli täysin yksiselitteinen, eli että huoleni on täysin aiheeton. Oikeusasiamies puhui kauniisti henkilöistä, jotka laittavat uuden kantelun vireille, kun edellinen kantelu on tullut hylättyä. Varmasti asia näin on, että tällaisessa, miten sanoisin, turhassa työssä menee oikeusasiamiehen toimiston aikaa hyvin paljon.

¹⁴ **Antero Kekkonen /sd** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta eduskunnan oikeusasiamies kovin hienotunteisesti antoi vastauksen kanteluiden määrään. Täällä poliitikkojen puolella asiat voitaisiin sanoa karkeamminkin, enkä millään muotoa käytä esimerkiksi sellaista sanaa kuin kylähullu tässä yhteydessä. (Ed. Kokkonen: Puhukaa vain itsestänne!)

Minusta oli hyvä, että oikeusasiamies otti tähän kantaa. Sen takia oikeastaan pyysin puheenvuoron, että hänen kantansa tuki mielestäni sitä, mitä sanoin hetki sitten. Minusta on tärkeätä, että tästä talosta, tästä salista ei tule raastupaa eli tänne ei tuoda sen kaltaisia asioita, joista toinen puoli säännönmukaisesti jää katkeraksi ja kantelee uudelleen, jotta voitaisiin jälleen tehdä katkeria lisää.

¹⁵ **Riitta Prusti /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli erittäin hyvä kuulla, kun täällä on kiinnitetty huomiota käsittelyaikoihin, että tämän vuoden osalta olisi selvästi parannusta nähtävissä.

Mutta asia, joka mielestäni myös olisi hyvä muistaa, on oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten käynnit erilaisissa laitoksissa. Ne ovat myös erittäin tärkeä osa työtä. Sitä ei saisi unohtaa, eli pyrittäisiin koko ajan vain käsittelyaikojen suhteen parempaan tulokseen, vaan todellakin erilaiset tarkastusmatkat ovat tärkeä osa työtä. Varmasti vuosittain niitä edelleen tullaan jatkamaan, ainakin toivoisin näin.

¹⁶ **Pekka Kuosmanen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Totean, että oikeusasiamiehen toimistossa asiat hoituvat sutjakkaasti ja laadukkaasti.

Olisin kysynyt oikeusasiamieheltä, olisiko mahdollista kuitenkin niin sanotuissa rutiiniasioissa saada pikakäsittely. Esimerkiksi sen tyyppin rikosoikeusasioissa kuin rattijuoppoustopauksissa Kotkan meripäivillä asian käsittely suoritettiin heti, ja todennäköisesti asiakkaatkin olivat erittäin tyytyväisiä. Onko tämän tyyppistä pika-

käsittelyä mahdollista suorittaa oikeusasiamiehen toimistossa?

¹⁷ **Eduskunnan oikeusasiamies Lauri Lehtimaja:** Arvoisa puhemies! Nimenomaan tähän suuntaan itse henkilökohtaisesti haluaisin kehittää oikeusasiamiehen toimintaa. Meillä on vielä tällainen raskas virastoperinne, tuomioistuinmainen perinne, joka ehkä johtuu siitä, että Suomen oikeusasiamiehen instituutio on 80 vuotta vanha ja siinä on tuomioistuinmaisia piirteitä. Ulkomailla monissa vastaavissa instituutioissa pyritään juuri tällaiseen "palokuntalaismeininkiin". Itsekin olen pyrkinyt siihen, ja eräissä tapauksissa niin on voitu tehdäkin, mutta painolastina ovat nämä kantelut, joita joka tapauksessa tulee ja joiden määrä on nyt käsiteltävänä olevasta kertomusvuodesta lisääntynyt huomattavasti. Viime vuonna oli jo yli 2 700 kantelua.

Tämä on tasapainoilua näitten kahden tarpeen välillä. Kantelut on hoidettava kohtuullisessa ajassa ja sen lisäksi olisi irrotettava aikaa palokuntatoimintaan. Ehkä myös henkilökunnan rekrytoinnissa tämä on otettava huomioon. Olisi saatava myös tarkastajatyyppejä virkamiehiä, jotka voidaan lähettää kentälle, silloin kun nopea tarve vaatii, ja joilla on ehkä poliisitausta tai sosiaaliryöstöä tausta ja jotka pystyvät tekemään myös "tässä ja nyt" -asioita eivätkä ainoastaan pyörittämään papereita, niin kuin virkamiehet perinteisesti ovat tehneet.

¹⁸ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa puhemies! Oikeustaan aika paljon puheesta joutuu muuttamaan tässä, mitä ajattelin puhua, koska oikeusasiamies jo totesi paljon tapahtuneen matkan varrella ja tilanne joiltakin osin on parantunut. Itse voin henkilökohtaisesti todeta, mitä olen asioinut oikeusasiamiehen kansliassa ja pyytänyt apua, että suhteellisen sutjakkaasti sieltä on apua tullut ja ihan hyvä palvelu. Siinä mielessä ei ole moittimista.

Itse tähän problematiikkaan, miten tämä voisi vastata palokuntatoimintaa eli hoidettaisiin nopeasti ne asiat, mitkä on nopeasti hoidettavissa. Olen itse pohtinut ihan samaa asiaa jo, kun tuossa mietin, mitä puhun tässä. Minusta pitäisi tehdä semmoinen järjestelmä, että hyvin tarkasti jo vastaanottovaiheessa valmistellaan kirjaamossa asiat sillä tavalla, että ne, jotka katsotaan, että ne voidaan nopeasti käsitellä eivätkä ole pitkälistä selvitystä vaativia, voitaisiin noukkia erilleen, eikä olisi sen tyyppinen järjestelmä, että ne kirjaataan määrättyssä järjestyksessä ja käsitellään sii-

nä samassa järjestyksessä. En tiedä, tässä on varmasti jo joustavuutta tapahtunutkin, mutta muissa virastoissa, kun olen sinne soitellut — jokin Ulkomaalaisvirasto tai vakuutusosasto — sanotaan, että se on siinä ja siinä järjestyksessä ja yhtään ei välistä vedetä, vaikka olisi mikä tapaus. Jotakin joustavuutta tähän pitäisi löytää.

Ongelma varmasti tulee jatkossakin olemaan se, jotta ihmiset, jotka kokevat yhteiskunnan taholta, etteivät ole saaneet oikeutta missään asteessa, varmasti valittavat uudelleen. Siihen en osaa sanoa ratkaisua, onko se mahdollisesti jokin lisäelin, jota ed. Kuisma täällä esitti. Minusta siihen ei pitäisi erillistä, ylimääräistä byrokratiaa rakentaa, koska meillä on jo olemassa moninkertainen valitusjärjestelmä. En sitten tiedä, mitä voitaisiin siinä välissä tehdä, voisiko olla semmoinen systeemi, että tutkintaviranomaisia olisi enemmän, mahdollisesti eduskunnan oikeusasiamiehellä olisi jalkautuvaa väkeä, niin kuin äsken Lehtimaja esitti. Tällaista voisi olla, jolloin saataisiin suoraan nopeasti tietoa eikä pelkästään turvauduttaisiin siihen, jotta pyydetään niiltä samoilta viranomaisilta lausunnot, jotka itse ovat olleet aikanaan asianosaisia, päätöksiä tekemässä tai asian käsittelyn yhteydessä lausuntoa antamassa. Eihän asia siitä miksikään muutu. Samat paperit ja selityksethän sieltä tulevat, ei se sen kummemmaksi muutu. Monessa tapauksessa päätöshän on: ei anna aiheutta, kaikki on mennyt oikein. Tutkintapuolta voisi kehittää.

Meillä on, ed. Kekkonen totesi, kylähulluja tai tämän tyyppisiä. Varmasti osa on, miksi heidät voidaan luokitella, voi olla silläkin tavalla. Mutta kyllä siellä on ihan oikeitakin tapauksia. Itsellenikin on tullut vastaan jokin vanha juttu, Pihti-Virtanen vai mikä se mahtoi olla, jossa leikkauksessa saksat jäivät mahaan. Ei kai potilas itse niitä sinne laittanut. Joka tapauksessa kukaan ei tunnusta, että tällaista on tapahtunut. Kun dokumentti on sisältä löytynyt, niin kyllä kai leikkauksessa jotakin on tapahtunut. Tämä ihminen ei ole oikeutta sitten saanut. Semmoisia on varmasti hyvin paljon. Täällä eduskunnassakin meidän tykönämme ravaa aika usein ihmisiä, nytkin viikon päästä ilmeisesti on tulossa porukkaa tänne, jotka ovat semmoisia ihmisiä, jotka ovat kokeneet kolhuja ja kokeneet, että yhteiskunnan oikeusjärjestelmä ei ole toiminut heidän osaltaan.

Sen sijaan, kun lukee kertomusta, tässä on hirveän paljon hyviä, minusta ihan oikeudenmukaisia päätöksiä, että ei näitä voi moittia. Erityisen

painavaa teksti on Paunion osalta, kun hän on todennut, jotta kunnissa ei välttämättä ole noudatettu ihan niitä pelisääntöjä, mitä odottaisi. Siis meidän oikeusjärjestelmämme valitusmekanismi ei toimi sillä tavalla kuin odottaisi. Lähdetään vaikka siitä, että laissa on määrätty jokin subjektiivinen oikeus kansalaisille. Siitä huolimatta kunta pääsee venkaamaan sillä tavalla, että ei budjetoi riittävää määrärahaa, ja sillä perusteella voidaan velvoitteista laistaa. Minusta sitä pitäisi jyrkentää, niin kuin valiokunnan mietinnössä on todettukin, että tähän pitää kiinnittää enemmän huomiota. Tietysti oikeusasiamies ja kaikki tahot ottavat sitten jyrkemmän kannan, että kansalaisten perusoikeuksia pitää kunnioittaa ja ne täyttää. Tässä salissa on myös paljon kunnallispoliitikkoja. Meidän jokaisen, jotka istumme kuntien valtuustoissa, hallituksissa tai muissa elimissä, pitäisi ottaa se omassa kunnassamme esille ja hoitaa täälläkin mainitut päivähoitokysymykset ja vammaispalvelulain puolella olevat asiat, jotta ihmiset saavat ne oikeudet, mitä laissa on määrätty.

Toinen asia, josta on aina puhuttu, on korvausmerkkaus. Vaikka kuinka Kuntaliitto ja monet täällä salissakin ovat todenneet, että korvausmerkkaus ei valtionosuuksissa pidä mennä, mutta jos kysymyksessä on kansalaisten perusoikeus saada jotain, niin siinä ei ole kuin kaksi tietä: joko rahat ovat olemassa tai perusoikeutta pitää murentaa. Minä olen sitä mieltä, että murentamista ei pidä tehdä, vaan kyllä hyvinvointiyhteiskuntaan kuuluvat määrätty palvelut. Niiden pitää olla aukottomasti kaikkien saatavilla.

Sitten, jos sen verran voisi lopuksi palata oikeusasiamiehen kanslian työtilanteeseen, kyllä minä olen sitä mieltä, että sinne pitää vaikka tilapäisesti palkata ihmisiä lisää, jotta voidaan ruuhkat purkaa. Minulla on ainakin oma henkilökohtainen mielikuva, että kun eduskunnan oikeusasiamies vaihtui, tuli uusi oikeusasiamies, sinne tuli taas uutta odotetta, että nyt nämä asiat voivat saada ratkaisun ja uusi päällikkö hoitaa vähän paremmin ja siellä on uudenlaiset ajatukset. En tiedä, näkyykö se tilastoissa, tuliko samoja valitta-

ja uudelleen ja oliko sillä mahdollisesti valitusten määrää lisäävä vaikutus.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

4) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus oikeuskanslerin virkatoimista ja lain noudattamista koskevista havainnoista vuodelta 1998

Mietintöjen pöydällepano

Kertomus K 9/1999 vp

Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 12/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi keskiviikon täysistuntoon.

5) Hallituksen esitys Kansainvälisen työjärjestön työtilastoja koskevan yleissopimuksen nro 160 11 artiklaa koskevan varauksen peruuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano

Hallituksen esitys HE 97/2000 vp

Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 4/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 14.00.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

1) Polttonesteiden hintojen alentaminen

Väläkysymys; puhemiehen ehdotus / ed. Korkeaojan ehdotus (Ään. 1)

"Jaa" äänestävät seuraavat 110 edustajaa:

Janina Andersson /vihr	Erkki Kanerva /sd	Paavo Lipponen /sd	Arto Seppälä /sd
Ulla Anttila /vihr	Seppo Kanerva /kok	Leena Luhtanen /sd	Timo Seppälä /kok
Pirjo-Riitta Antvuori /kok	Kari Kantalainen /kok	Markku Markkula /kok	Suvi-Anne Siimes /vas
Jouni Backman /sd	Saara Karhu /sd	Rauha-Maria Mertjärvi /vihr	Anni Sinnemäki /vihr
Tuija Brax /vihr	Tapio Karjalainen /sd	Raimo Mähönen /sd	Juhani Sjöblom /kok
Kaarina Dromberg /kok	Juha Karpio /kok	Pertti Mäki-Hakola /kok	Jouko Skinnari /sd
Mikko Elo /sd	Marjukka Karttunen-Raiskio /kok	Sinikka Mönkäre /sd	Osmo Soininvaara /vihr
Tarja Filatov /sd	Tarja Kautto /sd	Håkan Nordman /r	Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
Merikukka Forsius /vihr	Antero Kekkonen /sd	Outi Ojala /vas	Marja Tiura /kok
Christina Gestrin /r	Kimmo Kiljunen /sd	Kirsi Ojansuu /vihr	Martti Tiuri /kok
Jukka Gustafsson /sd	Paula Kokkonen /kok	Heli Paasio /sd	Pentti Tiusanen /vas
Tuula Haatainen /sd	Riitta Korhonen /kok	Pirkko Peltomo /sd	Irja Tulonen /kok
Leena-Kaisa Harkimo /kok	Valto Koski /sd	Maija Perho /kok	Erkki Tuomioja /sd
Satu Hassi /vihr	Jari Koskinen /kok	Margareta Pietikäinen /r	Pertti Turtiainen /vas
Klaus Hellberg /sd	Johannes Koskinen /sd	Sirpa Pietikäinen /kok	Marja-Liisa Tykkyläinen /sd
Pertti Hemmilä /kok	Marjaana Koskinen /sd	Kirsi Piha /kok	Kari Uotila /vas
Rakel Hiltunen /sd	Kalervo Kummola /kok	Riitta Prusti /sd	Matti Urpilainen /sd
Anne Huotari /vas	Mikko Kuoppa /vas	Veijo Puhjo /vas	Raija Vahasalo /kok
Matti Huutola /vas	Pekka Kuosmanen /kok	Virpa Puisto /sd	Unto Valpas /vas
Jyri Häkämies /kok	Esko Kurvinen /kok	Erkki Pulliainen /vihr	Marjatta Vehkaoja /sd
Timo Ihamäki /kok	Lauri Kähkönen /sd	Susanna Rahkonen /sd	Pia Viitanen /sd
Mikko Immonen /vas	Jaakko Laakso /vas	Kari Rajamäki /sd	Jari Vilén /kok
Ville Itälä /kok	Esa Lahtela /sd	Jussi Ranta /sd	Jorma Vokkolainen /vas
Liisa Jaakonsaari /sd	Reijo Laitinen /sd	Maija-Liisa Rask /sd	Matti Vähänäkki /sd
Gunnar Jansson /r	Annika Lapintie /vas	Tero Rönni /sd	Harry Wallin /sd
Ulla Juurola /sd	Henrik Lax /r	Petri Salo /kok	Ulla-Maj Wideroos /r
Reijo Kallio /sd	Jouni Lehtimäki /kok	Sari Sarkomaa /kok	Ben Zyskowitz /kok

"Ei" äänestävät seuraavat 56 edustajaa:

Hannu Aho /kesk	Kyösti Karjula /kesk	Johannes Leppänen /kesk	Mauri Salo /kesk
Sulo Aittoniemi /alk	Tanja Karpela /kesk	Mika Lintilä /kesk	Ismo Seivästö /skl
Olavi Ala-Nissilä /kesk	Marja-Leena Kemppainen /skl	Eero Lämsä /kesk	Sakari Smeds /skl
Sirkka-Liisa Anttila /kesk	Inkeri Kerola /kesk	Kari Myllyniemi /kesk	Hannu Takkula /kesk
Maria Kaisa Aula /kesk	Niilo Keränen /kesk	Tero Mölsä /kesk	Esko-Juhani Tennilä /vas
Klaus Bremer /r	Mari Kiviniemi /kesk	Petri Neittaanmäki /kesk	Matti Vanhanen /kesk
Leea Hiltunen /skl	Katri Komi /kesk	Pekka Nousiainen /kesk	Anu Vehviläinen /kesk
Liisa Hyssälä /kesk	Juha Korkeaoja /kesk	Lauri Oinonen /kesk	Jukka Vihriälä /kesk
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk	Risto Kuisma /rem	Mauri Pekkarinen /kesk	Pekka Vilkuna /kesk
Jouko Jääskeläinen /skl	Kari Kärkkäinen /skl	Osmo Puhakka /kesk	Raimo Vistbacka /ps
Anneli Jäätteenmäki /kesk	Seppo Kääriäinen /kesk	Antti Rantakangas /kesk	Matti Väistö /kesk
Timo Kalli /kesk	Seppo Lahtela /kesk	Leena Rauhala /skl	Jaana Ylä-Mononen /kesk
Bjarne Kallis /skl	Markku Laukkanen /kesk	Mirja Ryyänänen /kesk	
Toimi Kankaanniemi /skl	Paula Lehtomäki /kesk	Päivi Räsänen /skl	
	Jari Leppä /kesk	Pauli Saapunki /kesk	

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat 33 edustajaa:

Esko Aho /kesk	Ilkka Kanerva /kok	Hanna Markkula-Kivisilta /kok	Matti Saarinen /sd
Eero Akaan-Penttilä /kok	Matti Kangas /vas	Jukka Mikkola /sd	Kimmo Sasi /kok
Eva Biaudet /r	Jyrki Katainen /kok	Olli Nepponen /kok	Katja Syvärinen /vas
Jan-Erik Enestam /r	Martti Korhonen /vas	Sauli Niinistö /kok	Säde Tahvanainen /sd
Nils-Anders Granvik /r	Ossi Korteniemi /kesk	Kalevi Olin /sd	Ilkka Taipale /sd
Olli-Pekka Heinonen /kok	Irina Krohn /vihr	Aulis Ranta-Muotio /kesk	Lasse Virén /kok
Esko Helle /vas	Suvi Lindén /kok	Pekka Ravi /kok	
Susanna Huovinen /sd	Pehr Löw /r	Juha Rehula /kesk	
Jorma Huuhtanen /kesk	Hannes Manninen /kesk	Ola Rosendahl /r	

